

Vabariigi Valitsuse määruse „Lasva valla, Sõmerpalu valla ja Võru valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruse „Lasva valla, Sõmerpalu valla ja Võru valla osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärgiks on Eesti haldusterritoriaalse korralduse muutmise uue haldusüksuse moodustamisel kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi ka *omavalitsus*) volikogude algatusel. Eelnõu toetub omavalitsuste initsiatiivile algatada omaalgatuslikult omavalitsuste ühinemine moodustamiseks tugevam, võimekam ja jätkusuutlikum omavalitsusüksus.

Eestis on hetkel 15 maakonda ning 213 omavalitsust, mis jagunevad 183 vallaks ja 30 linnaks. Eelnõuga muudetakse haldusterritoriaalset korraldust Võru maakonnas, mille käigus moodustub kolme Võru maakonda kuuluva omavalitsusüksuse ühinemise teel üks uus omavalitsusüksus. Hetkel kuulub Võru maakonda üks linn ja 12 valda, pärast haldusterritoriaalse korralduse muutmist jääb maakonda üks linn ja kümme valda. Omavalitsuste koguarv Eestis väheneb kahe omavalitsuse võrra 211-le, kokku 181 valda ja 30 linna^{1,2}.

Ühinevad omavalitsused on³:

- 1) Lasva vald (pindala 172,2 km² ja rahvaarv 1726),
- 2) Sõmerpalu vald (pindala 181,9 km² ja rahvaarv 1775),
- 3) Võru vald (pindala 201,4 km² ja rahvaarv 4799),

Eelnõuga rahuldatakse sisuliselt Lasva valla, Sõmerpalu valla ja Võru valla esitatud taotlused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks ning moodustatakse nimetatud valdade ühinemise teel uus haldusüksus nimega Võhandu vald (kogupindala 555,5 km², rahvaarv 8300⁴).

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna nõunik Kaie Kungas (e-post kaie.kyngas@rahandusministeerium.ee; tel 611 3080), eelnõu ja seletuskirja koostamises osalesid ka regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste (e-post olivia.taluste@rahandusministeerium.ee; tel 611 3092) ja regionaalhalduse osakonna nõunik Ave Viks (e-post ave.viks@rahandusministeerium.ee; tel 611 3079).

¹ Arvestades vaid eelnõus esitatud ühinemist. Vabariigi Valitsuse 21.07.2016 määruste nr 82 ja 83, 22.12.2015 määruste nr 151–153, 29.12.2016 määruste nr 168–174, 06.01.2017 määruste nr 3–5, 12.01.2017 määruste nr 6–12 ja 26.01.2017 määruste nr 18–28 ja 30–36 jõustumisel väheneb omavalitsuste koguarv Eestis 116-le, kokku 98 valda ja 18 linna. Arvestades Vabariigi Valitsuse istungile esitatud Haanjamaa valla, Hiiumaa valla, Kehtnakandi valla, Lahemaa valla, Mulgi valla, Põhjaranniku valla ja Võhandu valla moodustamise eelnõusid väheneb omavalitsuste koguarv veel 14 omavalitsuse võrra 102-le, kokku 85 valda ja 17 linna.

² Kuna taotletud haldusterritoriaalse korralduse muudatus jõustub 15. oktoobri 2017 toimuva korraliste kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste käigus koos teiste haldusreformi käigus läbiviidatavate ühinemistega, siis muutub omavalitsuste koguarv ning valdade ja linnade arv veelgi.

³ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari 2017 seisuga.

⁴ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari 2017 seisuga, ühinemise hetkeks on muutunud.

Eelnõu õiguslikku kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist Heili Jaamu (e-post heili.jaamu@fin.ee; tel 611 3645). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (e-post sirje.lilover@fin.ee; tel 611 3638).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu on seotud Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsusliidu aluspõhimõtete 2016-2019. aasta 8. peatüki eesmärgiga „Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamiseks ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel viime ellu haldusreformi“.

Samuti on eelnõu suunatud haldusreformi seaduse § 1 lõikes 2 sätestatud haldusreformi eesmärgi ja § 3 täitmisele, kuna ühinemise tulemusena moodustatakse omavalitsus, kes vastab haldusreformi seaduses sätestatud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumile (omavalitsuses elab üle 5000 elaniku).

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ kehtivat redaktsiooni, avaldamismärkega RT I, 29.08.2014, 16, Võru maakonda käsitlevas osas.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist, millega muudetakse haldusterritoriaalset korraldust, määratakse uuele haldusüksusele nimi ja piirid ning korraldatakse piiride kandmine riigi maakatastri kaardile. Eelnõuga muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ Võru maakonda puudutavas osas. Eelnõus sätestatakse haldusterritoriaalse korralduse muutmise jõustumise aeg.

Ülevaade ühinemismenetlusest ja läbirääkimistest

Lasva Vallavolikogu tegi 19. veebruari 2016 otsusega nr 1-1.3/3 „Haldusterritoriaalse korralduse muutmise üle läbirääkimiste alustamiseks ettepaneku tegemine“ ettepaneku ühinemisläbirääkimiste alustamiseks Sõmerpalu ja Võru vallavolikogudele. Sõmerpalu vald nõustus läbirääkimistega Sõmerpalu Vallavolikogu 31. märtsi 2016 otsusega nr 17 „Haldusterritoriaalse korralduse muutmise üle läbirääkimiste alustamisega nõustumine“ ja Võru vald Võru Vallavolikogu 9. märtsi 2016 otsusega nr 147 „Haldusterritoriaalse korralduse muutmise üle läbirääkimiste alustamisega nõustumine“.

Lähtudes läbirääkimiste ning menetlustoimingute tulemustest, võtsid Lasva Vallavolikogu, Sõmerpalu Vallavolikogu ja Võru Vallavolikogu 14. detsembril 2016 vastu otsused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks eesmärgil moodustada Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla ühinemisel uus haldusüksus Võhandu vald.

Omavalitsused toovad välja, et Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla ühinemise üldine eesmärk on luua võimekas ja kvaliteetseid avalikke teenuseid pakkuv enam kui 8000 elanikuga Võrumaa

põhjaosa hõlmav vald. Nimetatud omavalitsuste ühiseks tõmbekeskuseks on Võru linn, mis on kõigile ühinevatele valdadele piisavalt lähedal. Lisaks Võru linnale ühendab omavalitsusi Võhandu jõgi, mille erinevate osadega on kõik kolm valda seotud. Koos osaletakse erinevates programmides ja Võrumaa Partnerluskogu tegevuses. Valdade toimimispõhimõtted, sh avalike teenuste osutamine, juhtimiskorraldus jms on sarnased. Seega on olemas head eeldused ehitada kiiresti üles ühtne, toimiv ja tugeva meie-tundega vald.

Ühinemisega soovitakse tõsta inimeste elukvaliteeti pakkudes kõigile valla elanikele kvaliteetseid avalikke teenuseid. Plaanis on luua ühtne haridus- ja sotsiaalsüsteem ning ühiselt toimiv kommunaalmajandus. Valla juhtimisel rakendatakse lähenemist, mille kohaselt valla strateegiline juhtimine on korraldatud keskselt ning avalike teenuste osutamine võimalikult kohalikul tasandil. Kõrget spetsialiseerumist eeldavad teenused koondatakse Võru linna, mis on ka kogu omavalitsuse haldus- ja teenuskeskuseks. Tasakaalustatud arengu ja avalike teenuste kättesaadavuse tagamiseks säilitatakse ja arendatakse kohalikke teenuspunkte. Viimased jäävad toimima tänastes asukohtades (Sõmerpalu alevikus ja Lasva külas) vallale kuuluvates hoonetes, kus toimub elanike vastuvõtt ja teenindamine sotsiaal-, majandus- ning teistes küsimustes, mida on juhtimiskorralduslikult otstarbekas kohapeal osutada. Teenuskeskuste töö korraldamisel lähtutakse vallaelanike vajadustest ja otstarbekusest, võimalik on ka erinevate täiendavate teenuste ja töötajate lisandumine teenuskeskustesse. Erinevate teenuste pakkumisel tehakse tihedat koostööd ka Võru linnaga.

Omaette eesmärgiks on seatud kohaliku ettevõtluse toetamine; kiire ja efektiivse teabevahetuse tagamine erinevate huvigruppide vahel ning elanikele selge ja kõigile mõistetava info edastamine. Investeeringute tegemisel lähtutakse vajaduspõhisusest kogu valla ulatuses.

Ühinemine võimaldab pakkuda KOVil kvaliteetsemaid avalikke teenuseid – sh sotsiaal- ja tervishoiuteenused, haridusteenused jne. Võimalik on korraldada ühistransporti efektiivsemalt; arendada avalikku ruumi. Ühinemisest tulenevat kõrgemat finants- ja haldussuutlikkust on võimalik rakendada erinevate valdkondade edasiarendamiseks.

Lasva, Sõmerpalu ja Võru vald on omavahel selgelt geograafiliselt seotud jäädes Võrumaa põhjaossa ning Võru linna lähedusse. Nimetatud omavalitsuste ühiseks ning selgeks tõmbekeskuseks on Võru linn (Võru vald on ka täna rõngasvald), mis on ühinevate valdade elanikele piisavalt lähedal. Võru valla keskus asub ka täna Võru linnas, Lasva valla keskusest Lasva külast on Võru ca 11 km ning Sõmerpalu alevikust ca 12 km.

Kõigil ühinevatel omavalitsustel on esmased teenused välja arendatud kohapeal (lasteaiad, põhikoolid, sotsiaalteenused jms). Võru vallas, kui maakonna kõige suuremas omavalitsuses Võru linna kõrval on ka nt keskkool ja tervisekeskus, valla territooriumile jääb ka Võrumaa Kutsehariduskeskus ning AS Lõuna-Eesti Haigla. Mitmed spetsiifilisi teenuseid pakkuvad asutused (nt riigigümnaasium, spordikool) aga ka kaubandus ja meelelahutus on siiski koondunud Võru linna, mis on samas ühinevate valdade elanikele hästi kättesaadav.

Ühinevate omavalitsuste eelarve kogumaht ulatub ligi 10 miljoni euroni, samuti on eeldused arvestatava investeerimisvõimekuse tekkeks.

Võib eeldada, et kolme valla ühinemisel tekkiv vald on suuteline pakkuma kvaliteetseid avalikke teenuseid, samuti on ühinemise järgsel vallal suuremad võimalused piirkonna

arengueelduste kasutamiseks, konkurentsivõime suurendamiseks ning ühtlase piirkondliku arengu tagamiseks.

Ühinemisläbirääkimiste käigust avalikkuse ja asjaosaliste teavitamiseks loodi Võru valla veebilehe juurde haldusreformi infolehekülj, kus avalikustati kogu läbirääkimistega seonduv dokumentatsioon ja teave. Teiste omavalitsuste veebilehele lisati lingid Võru valla haldusreformi alalehele. 2016. aasta oktoobris-novembris toimusid rahvakoosolekud ühinemislepingu tutvustamiseks.

Ühinemislepingu eelnõu ja lisad avalikustati 17. oktoobrist 7. novembrini kodulehel, vallamajas ja raamatukogudes. Samuti Võru valla ajalehes. Kokku laekus neli ettepanekut ja kommentaari. Kõigi saabunud ettepanekute osas koostati õiend, mis kinnitati volikogudes.

Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõike 8 ja § 9 lõike 6 punkti 3 kohane elanike küsitlus viidi läbi 11. ja 13. novembril 2016.

Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused

	Hääleõiguslike elanike arv	Vastanuid	Osaluse %	JAH	%	EI	%
Lasva	1405	63	4,5	52	82,5	11	17,5
Sõmerpalu	1526	49	3,2	36	73,5	13	26,5
Võru vald	4009	69	1,7	49	71,0	20	29,0
Kokku	6940	181	2,6	137	75,7	44	24,3

Allikas: Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla volikogude otsused elanike küsitluste tulemuste kinnitamiseks.

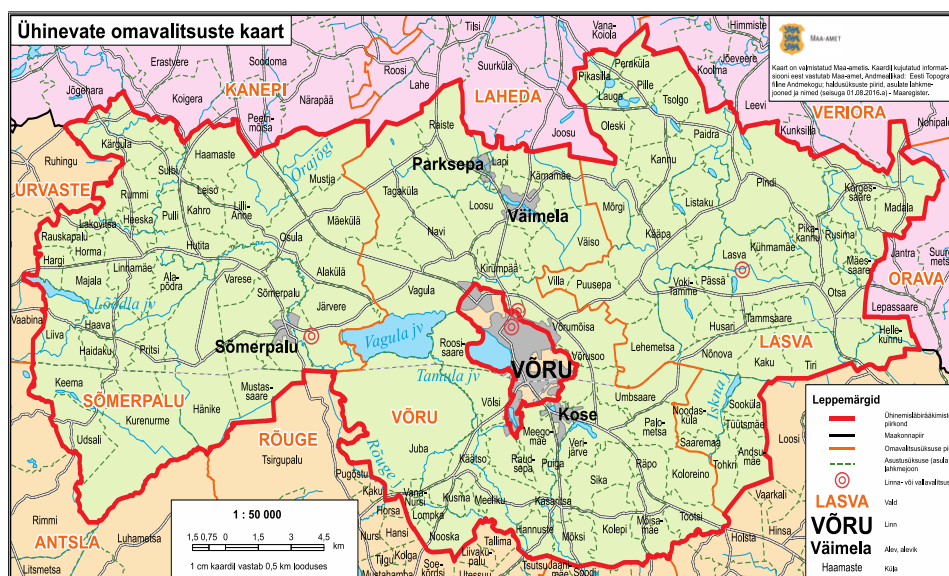
Lasva Vallavolikogu esitas 21.12.2016 kirjaga ühinevate valdade nimel Võru maavanemale taotluse haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks koos Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 9 lõike 9 kohaste dokumentidega. Võru maavanem edastas 29.12.2016 kirjaga nr 12-1/16/2431-1 oma seisukoha koos maavanemale esitatud ühinemisdokumentatsiooniga Rahandusministeeriumile. Sõmerpalu Vallavolikogu esitas taotluse koos nõutavate dokumentidega maavanemale 28.12.2016, Võru maavanem edastas esitatu Rahandusministeeriumile 29.12.2016 kirjaga nr 12-1/16/2424-1. Võru Vallavolikogu esitas taotluse koos nõutavate dokumentidega maavanemale 29.12.2016, Võru maavanem edastas esitatu Rahandusministeeriumile 30.12.2016 kirjaga nr 12-1/16/2438-1. Maavanem toetab nimetatud omavalitsuste ühinemist ja leiab, et esitatud on kõik nõuetekohased dokumendid.

Rahandusministeerium on omavalitsusüksuste esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlused koos lisadega läbi vaadanud ning toetab taotluses esitatud omavalitsuste haldusterritoriaalse korralduse ja sellega seotud piiride muutmist. Esitatud dokumendid on kooskõlas kehtivatest õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Vabariigi Valitsuse nõustamiseks haldusreformi seaduse § 5 lõike 4 alusel moodustatud Lõuna-Eesti piirkondlik komisjon arutas esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmisega seonduvat 21. detsembri 2016 koosolekul. Komisjon toetab volikogude algatatud ühinemist, kuna taotletava ühinemise tulemusel tekib haldusreformi seaduse kriteeriume, eesmärgi ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet täitev ühtne omavalitsus, mis on positiivse mõjuga haldusreformi eesmärkide täitmisele.

Eelnõu § 1 lõikega 1 muudetakse haldusterritoriaalset korraldust selliselt, et Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla ühinemisel moodustatakse uus kohaliku omavalitsuse Võhandu vald.

Nimetatud valdade volikogud otsustasid 14. detsembril 2016 tehtud ostustega taotleda haldusterritoriaalse korralduse muudatust ning kinnitasid ühinemislepingu. Ühinemislepingus on sätestatud, et uus kohalik omavalitsus on avalik-õiguslik juriidiline isik nimega Võhandu vald, keskusega Võru linnas. Ühinemislepingu punktis 6.6 on sätestatud, et Võhandu valla teenuspunktid jäävad toimima tänastes asukohtades (Sõmerpalu ja Lasva) vallale kuuluvates hoonetes, kus toimub elanike vastuvõtt ja teenindamine sotsiaal-, majandus- ning teistes küsimustes, mida on juhtimiskorralduslikult otstarbekas kohapeal osutada.

Joonis 1. Ühinevate omavalitsuste kaart

Ühinevate omavalitsuste ühinemisdokumendid koos ühinemislepinguga on kättesaadavad Võru Maavalitsuse dokumendiregistrist: <http://delta.andmevara.ee/voru/dokument/833693>.

Eelnõu § 1 lõikega 2 määratakse uue moodustuva haldusüksuse nimeks „Võhandu vald“.

Kuna Võhandu jõgi läbib kõiki ühinevaid omavalitsusi ning on kolme valda ühendavaks osaks, otsustasid valdade esindajad läbirääkimiste algatamise järgselt, et uue omavalitsusüksuse nimeks võiks saada Võhandu vald. Kohanimenõukogu vallanimede rakkerühm ei toetanud nime valikut, sest Võhandu jõgi läbib oluliselt laiaulatuslikumat territooriumi. Võhandu on Eesti pikim jõgi (162 km), mis algab Põlvamaalt Saverna küla lähistelt ning suubub Räpina lähistel Lämmijärve. Kohanimenõukogu soovitas alternatiivseks nimeks Võru valda, mida algselt pidasid ka läbirääkimistes osalejad teiseks võimaluseks.

Kohanimenõukogu otsustas oma 20. detsembri 2016 koosolekul mitte toetada Võhandu valla nime valikut, kuna tegu on geograafiliselt ebamäärase ja eksitava nimega. Kohanimenõukogu märkis, et Võhandu võiks olla küll liitujate üks ühine nimetaja, kuid jõgi ise on palju pikem ja suur osa sellest jääb naaberomavalitsuste territooriumile. Kohanimenõukogu üks soovitusi on olnud suure loodusobjekti nime valimine, kuid seda juhul, kui nimetatud loodusobjekt on seotud just konkreetse piirkonna ja selle identiteediga. Võhandu jõgi läbib mitmeid teisi ühinevaid ja tekkivaid omavalitsusi Põlva- ja Võrumaal ning selle järgi Võhandu nime reserveerimine üksnes mõne Võru maakonna valla ühiseks nimeks ei ole sobiv. Lisaks asub

Võhandu ürgoru maastikukaitseala Põlvemaal Veriora vallas. Nime valik võib tekitada probleeme ka naabritega. Sarnastel põhjustel lükati Võhandu nimi tagasi 1930.-ndatel, mil see oli Sõmerpalu valla alternatiivseks nimevariandiks. Võhandu vald oleks hea nimi siis, kui liituksid praegused jõeäärsed vallad Sõmerpalust (või isegi Kanepist) Rāpinani ja ühtset selget asustusnime dominantni ei oleks. Uus Rāpina vald kaalus samuti Võhandu nime võtmist, kuid loobus sellest.

Vabariigi Valitsus arutas nimevaidlustega omavalitsuste ühinemise küsimusi 12. jaanuari 2017. aasta valitsuskabineti nõupidamisel ning tegi Rahandusministeeriumile ülesandeks küsida omavalitsustelt haldusüksuse nime valiku kohta täiendavaid selgitusi, miks ei ole valitud kohanimenõukogu soovitatud nime ning kaaluda jätkuvalt kohanimenõukogu pakutud nimevalikuid. Rahandusministeerium saatis vastava kirja omavalitsustele 13. jaanuaril 2017 (riigihalduse ministri 13.01.2017 kiri nr 14-1/00483-7).

Lasva vallavanem märkis oma 27.01.2017 kirjas nr 19.3-11.1/8, et Võhandu valla territooriumil paikneb Võhandu jõe jaoks oluline objekt, milleks on Vagula järv. Vagula järv on Võhandu jõe jaoks oluline just Võhandu nime tõttu. H.Valk poolt koostatud ülevaade „Püha Võhandu rahvausus ja pärimuses“ kirjeldab ja põhjendab (vt: <http://www.ut.ee/OES/wp-content/uploads/Valk1.pdf>, lk 11), miks on Vagula järv Võhandu nimetamises olulise tähendusega. Peamiseks põhjuseks toob H.Valk asjaolu, et nii tänapäevases Eesti geograafias kui ka varasemas ajaloo osas on tänast Võhandu jõge eristatud järvest ülesvoolu ja järvest allavoolu. Jõgi on varasemas ajaloo osas kandnud järvest ülesvoolu ühte nime ja järvest allavoolu teist nime, mistõttu võib väita, et varasemalt ei peetud seda üheks ja samaks jõeks. Vagula järve võib seetõttu pidada jõe liitekohaks, kus kohtusid varasemas ajaloo osas erinevad jõed, mis tänaseks moodustavad ühe Võhandu jõe. Võhandu jõe nimele oluline Vagula järv paikneb kogu ulatuses Võhandu valla territooriumil, mistõttu on igati põhjendatud Võhandu valla nime kasutamine.

Võru Vallavolikogu leidis oma 18.01.2017 kirjas nr 18-1.1/49-1, et Võru vald oleks moodustuva valla nimena sobiv, kuna sel juhul ei ole vaja vahetada arvukaid silte ja aadressiandmeid. Samas märkis Võru vald, et Võru Vallavolikogu 14.12.2016 istungil otsustati, et Võru vald ei hakka partneritega nime küsimuse osas tüli üles tõstma ja jääb nime „Võhandu vald“ juurde, olles teadlik, et Vabariigi Valitsus võib antud nime jätta kinnitamata.

Sõmerpalu Vallavolikogu jõudis oma 26.01.2017 istungil seisukohale mitte nõustuda kohanimenõukogu poolt pakutud nimega „Võru vald“.

Lasva valla, Sõmerpalu valla ja Võru valla ühinemislepingus on tekkiva valla nimeks määratud „Võhandu vald“. Nimi „Võhandu vald“ lepiti kokku ühinemisläbirääkimiste algusjärgus ning nime valiku põhjenduseks on see, et omavalitsusi ühendab Võhandu jõgi, mille erinevate osadega on kõik kolm valda seotud.

Võrumaa vabatahtlike ühinemiste koordinaator Mihkel Laan pöördus nime „Võhandu vald“ osas kohanimenõukogu poole ning kohanimenõukogu vastas 07.07.2016, et vallanimede rakkerühm ei soovita Võhandu nime uue valla nimeks. Rakkerühma põhjendus oli, et Võhandu võib olla küll liitujate üks ühine nimetaja, kuid jõgi ise on palju pikem ja suur osa sellest jääb naabrite territooriumile. Vallanimede rakkerühma esimene soovitus oli Võru vald, sest vallad liituvad omavahel nii, et tõmbekeskus, mis neid ühendab ja mille tagamaa piiresse nad kuuluvad, on Võru linn. Kuigi Võru linn jääb sellest omavalitsuste liitumisest kõrvale, on kohanimenõukogu arvates nimevalik lubatav ja loomulik.

Kohanimenõukogu vastust arutas kolme valla ühinemisläbirääkimiste komisjon 17.08.2016 toimunud komisjoni koosolekul ning jõuti otsusele, et eelistatud nimevariandiks jääb „Võhandu vald“, teine võimalus on „Võru vald“.

Lasva valla, Sõmerpalu valla ja Võru valla ühinemislepingu avaliku väljapaneku ajal 17.10.2016 kuni 07.11.2016 ning 29.10.2016 Osula koolimajas toimunud lepingu avaliku arutelu käigus ei esitatud Sõmerpalu valla elanike poolt ühineva valla nime kohta ühtegi ettepanekut ega vastuväidet. Kõik kolm ühineva valla volikogu on otsustega kinnitanud „Lasva valla, Sõmerpalu valla ja Võru valla ühinemislepingu“, milles on ühinenud uue kohaliku omavalitsuse üksuse nimeks määratud „Võhandu vald“.

Sõmerpalu Vallavolikogu leiab, et kohanimenõukogu põhjendus nime „Võhandu vald“ ebasobivusest on pealiskaudne ja mitte täielikult paika pidav. Kohanimenõukogu põhjendus „keskus ja selle loogiline tagamaavõrgustik“ pakutavale nimele „Võru vald“ on igati arusaadav. Samas ei ole Sõmerpalu vallas Võhandu jõe ääres paiknevad Alapõdra, Hutita, Kärgula, Pulli, Punakülä ja Sulbi külad Võru loogilised tagamaad. Pigem ühendab neid ja teisi Sõmerpalu valla külasid ja Sõmerpalu alevikku Lasva vallaga ja Võru vallaga Võhandu jõgi.

Tulenevalt eelnevast Sõmerpalu Vallavolikogu ei nõustu kohanimenõukogu ettepanekuga jätta Lasva valla, Sõmerpalu valla ja Võru valla ühinemisel moodustuva uue kohaliku omavalitsuse üksuse nimeks „Võru vald“.

Vabariigi Valitsus võib, kuid ei pea omavalitsuse haldusüksuse nime sooviga arvestama (ETHS § 7¹ lg 4), sealhulgas ei ole Vabariigi Valitsusele haldusüksuse nime kinnitamisel siduv kohanimenõukogu arvamus. Samas tuleb otsustamisel kohanimenõukogu arvamust kaaluda, kuid arvestada tuleb ka kohaliku omavalitsuse elanike ja omavalitsuste enda nimesoovidega. Arvestades ühinevate omavalitsuste põhjendusi teeb Rahandusministeerium ettepaneku kinnitada omavalitsuste ühinemine valitud nimega – Võhandu vald.

Eelnõu §-ga 2 määratakse uue haldusüksuse piir ning seatakse Maa-ametile ülesandeks korraldada uute piiride kandmine riigi maakatastri kaardile.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ Võru maakonna valdade loetelust jäetakse välja sõnad „Lasva“, „Sõmerpalu“ ja „Võru“ ning lisatakse „Võhandu“.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse eelnõu määrusena ja selle §-de 1 ja 3 jõustumise tähtpäev. Vastavalt Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikele 1 jõustub Vabariigi Valitsuse määrus haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, kuid §-d 1 ja 3, mille järgi moodustatakse Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla ühinemisel Võhandu vald ja sellest tulenevalt muudetakse haldusüksuste nimistut, jõustuvad ühinenud Võhandu Vallavolikogu valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Haldusreformi eesmärgiks on:

- a) võimekus pakkuda inimestele paremaid avalikke teenuseid (so teenuseosutamise potentsiaali kasv)
- b) tagada piirkondade konkurentsivõime kasv
- c) täita iseseisvalt neile seadusega pandud ülesandeid

Nimetatud eesmärkide tarvis on oluline, et reformi tulemusena tekivad asustussüsteemi loogilisi seoseid arvestavad omavalitsusüksused, kus on piisavalt elanikke, mis on funktsionaalselt ja majanduslikult sidusad ja mis lähtuvad elanike põhjendatud vajadustest elukorralduseks paremate tingimuste tagamisel.

Arvestades haldusreformi seaduse kriteeriume, eesmärkide ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet on Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla ühinemisel üheks omavalitsusüksuseks positiivne mõju haldusreformi eesmärkide täitmisele järgmiste asjaolude lõikes⁵.

⁵ Alljärgnev hinnang tugineb eksperthinnangule, mis on haldusreformi ettevalmistamiseks moodustatud Lõuna-Eesti piirkondliku komisjoni poolt heaks kiidetud.

Ajalooline põhjendatus

Moodustuv vald asub ajaloolise Võrumaa territooriumil. Kihelkondliku jaotuse järgi kuulus Lasva vald Vastseliina kihelkonda ning Sõmerpalu vald Urvaste kihelkonda, Võru vald jäi Rõuge ja Põlva kihelkonna äärealadele. Vaatamata erinevatesse kihelkondadesse kuulumisele toetab ajalooline taust kolme valla ühinemist, kuna tegu on Vana-Võrumaa ajaloolise osaga mille elanike liikumissuund on olnud varasemalt ja on ka täna selgelt Võru linna poole.

Ühinemise mõju elanike elutingimustele ja elanike ühtekuuluvustunne

Võttes arvesse territoriaalset loogikat ning avalike teenuste kättesaadavust saab väita, et kolme valla ühinemine on igati loogiline samm. Kõigi ühinevate valdade elanike harjumuspärane liikumissuund on Võru linn, mis on ka ühinemise järgselt uue valla keskus. Võru linnaga on Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla elanikud seotud nii teenuste kui töökohtade osas. Valdav osa moodustuva omavalitsusüksuse elanikest saab Võrru autotranspordiga vähem kui 15 minutiga ning ühistranspordiga vähem kui poole tunniga, see on ka täna mugav ja harjumuspärane liikumissuund. Lasvas ja Sõmerpalus jäävad ühinemise järgselt toimima kohalikud teenuskeskused, mis võimaldavad nt esmatasandi sotsiaalteenuseid saada kohapealt. Kokkuvõttes on antud ühinemise tulemusena moodustuv vald elanike jaoks loogiline ja loomulik, see arvestab igapäevast sidet ja liikumist.

Ühinemine võiks kaasa aidata tänaste erinevate valdade kogukondade tugevamale integreerimisele säilitades seejuures ka tänastele väiksematele (küla)kogukondadele oma näo. Ühtekuuluvustunde osas on nii täna kui ka tulevikus tugevaks aluseks ajaloolisest Võrumaast tulenev pärand (nii võrukestele omane keel kui ka kultuur). Vastavat ühtekuuluvustunnet on võimalik ka uues omavalitsuses ühiselt edasi arendada.

Ühinemise mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile ja haldussuutlikkusele

Lasva, Sõmerpalu ja Võru valla ühinemisel on eelduslikult positiivne mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile, seda eelkõige väiksemate valdade (Sõmerpalu ja Lasva) jaoks, kuna Võru vallal on tulenevalt suuruselt olnud seni rohkem ressursse avalike teenuste arendamiseks.

Võru vallas on juba täna tagatud mitmed III tasandi keskusele omased teenused (nt gümnaasiumiaste, ujula). Samas on nii Lasva, Sõmerpalu kui ka Võru valla jaoks oluline teenuste tarbimise koht ka Võru linn, mis on kergesti ligipääsetav.

Avalike teenuste osutamisele on positiivne mõju ka seeläbi, et ühinemisel tekib võimalus planeerida mitmeid olulisi teenuseid tervikvaates (nt haridusvõrk), kasutades ära nii erinevad tugevused kui ka spetsialiseerumised.

Ühinemisel on eelduslikult positiivne mõju haldussuutlikkusele. Ühinemisläbirääkimiste raames on vallad jõudnud arusaamani, et uues omavalitsuses võiks olla mitmeid spetsialiste, keda tänastes valdades ei ole (nt spetsialiseerunud lastekaitsetöötaja, riigihangete spetsialist, jurist jt). Tulenevalt soodsast asukohast (paiknemisest Võru linnas) on uuel vallal võimalik ka teatud spetsialiseeritud teenuseid sisse osta, kui koormus ei ole täiskoha jagu. Seda on ka täna Võru vald edukalt praktiseerinud.

Kokkuvõttes loob ühinemisega kaasnev ametnike spetsialiseerumine ja strateegilise juhtimise tasandi tugevdamine eeldused haldussuutlikkuse tõstmiseks kogu ühineva valla kontekstis.

Ühinemise mõju demograafilisele situatsioonile

Kogu Võru maakond on kahaneva rahvaarvuga ja erandiks pole ka Lasva, Sõmerpalu ja Võru vald. Võrreldes maakonna keskmisega on ühinevate KOVide rahvaarv kahanenud küll oluliselt aeglasemalt, kuna tegu on linnalähedase piirkonnaga. Samuti on rahvastikustruktuur keskmisest jätkusuutlikum, Statistikaameti andmetel on kõigis kolmes vallas demograafiline tööturusurveindeks maakonna keskmisest oluliselt kõrgem, kuid siiski väiksem kui 1.

Samas peab tõdema, et erinevad analüüsid näitavad, et demograafiliste protsesside suunamine on riikliku või vähemalt regionaalse tasandi (regionaalpoliitika) küsimus ning omavalitsused neid protsessi oluliselt mõjutada ei suuda.

Ühinemise mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele

Ühistranspordi ühendused Lasvast ja Sõmerpalust Võrru on suhteliselt heal tasemel. Mõlemast tänasest vallakeskusest on päevas Võru linna 10 või enam väljumist, sõidu kestvuseks on 20-25 minutit⁶. Transpordi korraldust on võimalik uues valla veelgi parandada, seda eelkõige õpilasliinide osas.

Ühinemise mõju ettevõtluskeskkonnale

Ühinemine parandab eelduseid ettevõtluskeskkonna arendamiseks, eelkõige tõuseb võimekus ettevõtluse tugiinfrastruktuuri arendamise osas. Samas peab välja tooma, et ka täna on ühinevate omavalitsuste territooriumitel mitmeid märkimisväärseid ettevõtteid, kes on suured eksportijad ning olulised tööandjad (nt OÜ Osula Graanul, Barrus AS, AS Lõuna-Eesti Haigla jne), kellega on oluline koostööd arendada.

Ühinemise mõju hariduslikule olukorrale

Kõikides ühinevates omavalitsusüksustes on toimivad lasteaiad ja põhikoolid, mis on ka vähemalt lähimas perspektiivis jätkusuutlikud (Sõmerpalu vald ühendab kaks põhikooli veel enne ühinemise jõustumist). Ühinemislepingu kohaselt säilitatakse olemasolev haridusvõrk, mis on antud hetkel mõistlik.

Võru vallas on ka gümnaasiumiharidust pakkuv kool (Parksepa Keskkool), kus on kokku 320 õpilast, kellest ca 120 õpib gümnaasiumiastmes. Kuigi gümnaasiumiastmes on õpilaste arv võrreldes kümne aasta taguse ajaga oluliselt väiksem, on vähemalt hetkel tegu küllalt suure maagümnaasiumiga. Gümnaasiumiastme säilitamine ja arendamine on kokku lepitud prioriteet ühinemislepingus.

Uue KOVi prioriteet on ka õpilastranspordi arendamine, mis samas on ka seni olnud küllalt hästi toimiv.

Võhandu valla kui organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonna toimimine

Kuna kõigi ühinevate omavalitsuste jaoks on oluline tõmbekeskus Võru linn, on uue valla keskuse paiknemine Võru linnas ka väga loomulik. Väiksed vahemaad võimaldavad välja arendada ühtselt toimiva organisatsioonilise mudeli. Kohapealseid teenuseid pakuvad teenuskeskused, mis jäävad tänasest vallakeskustesse Sõmerpalus ja Lasvas. Samas pole sealne ametnike arv tõenäoliselt väga suur, mistõttu ei tohiks olla ohtu ebaefektiivse ning kuluka organisatsioonimudeli tekkeks.

Eelnõu ei oma olulist mõju keskkonnale, riigiasutuste korraldusele, riigi julgeolekule ega välissuhetele.

⁶ www.peatus.ee

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks teostavad ühinevad kohaliku omavalitsuse üksused vähemalt järgmisi tegevusi:

- 1) valla põhimääruse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste põhimääruste kinnitamine;
- 2) arengukava kinnitamine;
- 3) üldplaneeringu koostamine;
- 4) eelarvestrateegia ja eelarve koostamine ja kinnitamine;
- 5) muude õigusaktide ajakohastamine;
- 6) ametiasutuste reorganiseerimine jne.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine võib tuua kaasa kulusid kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetele tööjõukulude osas (eelpoolnimetatud tegevuste teostamiseks, hüvitised võimalike koondamiste puhul), mis on võimalik katta haldusreformi seaduse § 20–23 sätestatud tingimustel ja korras riigieelarvest eraldatavast ühinemistoetusest.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine toob kaasa kulud riigieelarvele. Haldusreformi seaduse § 21 lõike 4 alusel makstakse ühinemise järgselt vähemalt 5000 elanikuga omavalitsustele ühinemistoetust kahekordses määras (100 eurot elaniku kohta). Ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 2017. aasta 1. jaanuari seisuga. Ühinemistoetust arvutatakse iga ühinenud omavalitsusüksuse kohta eraldi ning see ei või olla väiksem kui 300 000 eurot ja suurem kui 800 000 eurot iga ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuse kohta.

Rahvastikuregistri andmetel elab 1. detsembri 2016. a seisuga Lasva vallas 1717 inimest, Sõmerpalu vallas 1792 inimest ja Võru vallas 4786 inimest. Kokku on tulevases omavalitsuses 8 295 inimest. Võhandu valla moodustumisel on riigieelarvest eraldatava ühinemistoetuse summaks 1 078 600 eurot (300 000 + 300 000 + 478 600) eurot⁷.

Ühinemistoetus eraldatakse arvestades haldusreformi seaduse § 22 kehtestatud ühinemistoetuse maksmise korda. Ühinemise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse ühinemistoetuse suuruse kinnitab Vabariigi Valitsus korraldusega.

Valla- või linnavalitsus peab ühinemistoetuse saamiseks esitama ühe kuu jooksul pärast ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamist Rahandusministeeriumile ühinemistoetuse eraldamise taotluse, milles selgitab ühinemistoetuse kasutamise vastavust kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 6 lõikele 2.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu on kavandatud jõustuma Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, välja arvatud eelnõu §-d 1 ja 3. Nimetatud sätted jõustuvad kohaliku omavalitsuse volikogus valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

⁷ Kuna ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 01.01.2017 seisuga, võib ühinemistoetuse maht Võru valla osas muutuda, sest üle 3000 elanikuga kuid alla 5000 elanikuga omavalitsustele eraldatakse toetust kahekordses määras vastavalt elanike arvule.

Eelnõu jõustumise tähtjad on sätestatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikes 1.

7. Eelnõu koostamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu ei saadeta eelnõude infosüsteemi EIS kaudu koostamistingile, kuna see ei puuduta otseselt teiste ministriumite valitsemisala. Samuti ei saadeta seda koostamiseks üleriigilistele kohaliku omavalitsuse üksuste liitudele, kuna tegemist on omavalitsuste omaalgatusliku ühinemise otsustamisega, mille puhul ei ole vajadust teiste ühinemisega mitteseotud omavalitsuste arvamust küsida.